

15. INSTITUTI N.

*Dimissionis**Incidentalis: Recursus adversus decretum reiectionis ex parte Congressus*

(Sr. A. – Congregatio pro Religiosis et Institutis Saecularibus)

(26 aprilis 1986)

SPECIES FACTI. - 1. Soror Antonia, die 29 septembris 1934 nata, die 4 septembris 1954 postulatam Societatis ... incepit et die 26 maii 1964 ibidem vota perpetua emisit.

Anno 1980, obtenta in Universitate ... licentia in re historica, soror munera sibi a nova Moderatrice provinciali imposita acceptare recusavit, et, sua sponte, munus docendi in schola publica assumpsit. Variae exinde exsurrexerunt difficultates, cum comminatione dimissionis et dein exlaustrationis impositae ex parte Moderatricis provincialis.

Die vero 2 maii 1981, ipsa Moderatrix generalis, perdurante colloquio cum sorore, huic licentiam dedit ut etiam anno 1981-1982 in aliqua schola publica maneret, servatis tamen conditionibus vitae religiosae et cum expressa obligatione, eodem anno elapso, oboedientiam a Moderatrice provinciali acceptandi.

Perdurante tamen anno 1981-1982, soror Antonia extra communitatem proprii Instituti mansit et indultum absentiae ad annum sibi oblatum recusavit.

Anno, dein, 1982-1983 soror A. assumpsit munus docendi in schola publica in regione Portugallensi, spreta obligatione a Moderatrice generali sibi imposita, atque, suo Marte, uti locum commorationis elegit communitatem suae Societatis in civitate Portugallensi.

2. Moderatrix provincialis, de singulari modo agendi ex parte Recurrentis edocta, die 12 ianuarii 1983, ei imposuit:

- ut iuxta possibilitates, actibus vitae communitatis interveniret;
- ut de stipendio, iuxta normas paupertatis, disponderet;
- ut recte se gereret erga Moderatricem localem.

Postremo, Moderatrix provincialis declaravit impossibilitatem indulti absentiae renovandi atque necessitatem ut religiosa sedem seligeret inter omnes Instituti sedes, domo in civitate exclusa.

Anno scholari 1983-1984, Recurrens, spretis omnibus decisionibus a legitimis Superioribus acceptis et suo agendi modo minime immutato, mansit in eadem civitate atque in exercitio eiusdem muneris.

Die 19 iulii 1983, Moderatrix provincialis sorori recurrenti scripsit: "estàs en total desobediencia" eamque invitavit ut exlaustrationis indultum peteret.

3. Duobus mensibus inutiliter transactis, die 6 septembris 1983, ipsa Moderatrix provincialis, convocata sorore coram duobus testibus, tradidit ei priorem monitionem canonicam cum comminatione secuturae dimissionis, nisi respisceret.

In documento tradito explicite indicantur:

- omissiones quoad vitam communem,
- arbitraria dispositio accepti stipendii,
- absentia e domo religiosa absque ulla licentia,
- concursus pro probatione (= *Estagio*) in schola publica, spreto vetito a Superioribus ipsi dato.

Die 1 octobris 1983, Moderatrix provincialis, oretenus, alteram monitionem canoni-

cam fecit; cum autem Recurrens testium praesentiam recusavisset, die 13 ipsius mensis, Superior localis tradidit sorori documentum alterius monitionis coram duobus testibus.

Documentum hoc, involucri adhuc clauso, die sequenti, a sorore recurrente Moderatrici provinciali remissum fuit.

Die 2 februarii 1984, Consilium Generale, praeside Vicaria generali (de speciali mandato Moderatricis generalis), per secreta suffragia, unanimiter dimissionem sororis deliberavit, quae decisio tempestive communicata fuit sive Congregationi pro Religiosis et Institutis Saecularibus sive religiosae recurrenti, cui significatum fuit ius sibi competere legitimis Superioribus, intra tempus utile, recurrenti.

Soror suas defensiones exhibuit, atque, inter alia, declaravit: se duas monitiones non recepissee; in casu, non adesse graves causas externas; sibi concessum non fuisse ius defensionis scripto exhibendae.

Sacrum Dicasterium, ad omne possibile dubium evitandum, die 3 maii 1984, iussit:

- ut altera monitio canonica debita forma fieret;
- ut Consilium generale deliberaret, praeside ipsa Antistita generali;
- ut dimissionis decretum motivis sive in iure sive in facto, saltem summarie expres-sis, ferret.

Consilium generale, in sessione diei 15 iunii 1984, instructionibus a Dicasterio acceptis fideliter obtemperans, praevisio suffragio favorabili unanimiter et secreto expresso, tulit novum dimissionis decretum, cum ampia causarum expositione sive in iure sive in facto.

Soror Antonia, accepto decreto a Consilio generali lato, alteras defensiones ad Dicasterium misit, quibus quaedam documenta adnectere curavit.

4. Tandem aliquando, die 6 decembris 1984, prot. n. 60160/84, Congregatio pro Religiosis et Institutis Saecularibus editum dimissionis decretum, ad normam praescripti can. 700 C.I.C., confirmavit atque declaravit recurrentem solutam esse a votis religiosis ceterisque adnexis obligationibus.

5. Adversus confirmatum decretum, intra tempus utile, i. e. die 1 februarii 1985, soror Antonia, ad normam praescriptorum can. 1445, par. 2 et art. 105 Normarum Specialium, recursum ad Sectionem Alteram Huius Supremi Tribunalis interposuit, sed Congressus, die 20 novembris eiusdem anni, decrevit illum esse reiciendum utpote manifeste carentem fundamento.

Attamen Patronus ex officio partis recurrentis, accepta notificatione editi decreti reiectionis, ad normam praescripti art. 116 Normarum Specialium, recursum interposuit ad Collegium iudicans; quapropter hodie nobis respondendum est dubio: “*An recursus admittendus sit ad disceptationem, necne*”.

IN IURE. - 6. Modus procedendi in dimissione facultativa alicuius sodalis qui vota perpetua in Instituto iuris pontificii nuncupaverit statuitur in cann. 694-700 C.I.C. Iuxta praescripta canonum requiritur quod:

1) dimissio fiat tantum *ob graves causas exteriores et culpabiles*, quia dimissio ex aliquo Instituto vitae consecratae est poena omnium gravissima (cfr. can. 696);

2) praecedat *experimentum*. Mens enim Legislatoris est ut Superior prius satagat sodalem ad meliorem frugem redigere exhortationibus et denique monitionibus cum comminatione secuturae dimissionis (cfr. can. 697, 2);

3) constet de incorrigibilitate, quae esse debet notoria (cfr. can. 697, 3);

4) sodali concedatur *ius sese defendendi* seu libere exponendi, scripto vel sal-

tem oretenus, suas rationes in actis fideliter referendas. Huiusmodi rationes “Moderator supremus cum suo Consilio, quod ad validitatem saltem quattuor membris” constare necesse est, accurate perpendere debet, et, si non legitimas iudicat, per secretam suffragationem, dimissionem decernat (cfr. can. 699, par. 1);

5) decretum dimissionis *rationes in iure et in facto* brevi seu summario modo, ad validitatem indicet (cfr. can. 699, par. 1);

6) editum decretum dimissionis *a Sancta Sede*, cui omnia acta transmittenda sunt, approbatum fuerit (can. 700);

7) tandem, decretum dimissionis indicet *ius quo dimissus gaudet recurrenti* intra decem dies a recepta notificatione, ad auctoritatem competentem (can. 700), quae iuxta casus, est Congregatio pro Religiosis et Institutis Saecularibus, de Propaganda Fide, pro Ecclesiis Orientalibus, vel Ordinarius loci, si agatur de sodali Instituto iuris dioecesani pertinenti.

IN FACTO. - 9. Ordinatum a nobis duplex asserta illegitimitas examinanda est.

A. *De asserta illegitimitate in procedendo*

Soror Antonia in suo recursu ad Hoc Supremum Tribunal misso, legitimitatem in procedendo praefati decreti ob varias causas impugnat, nempe:

1 – ob defectum responsionis praecedentibus appellationibus a se ipsa ad Dicasterium missis;

2 – ob defectum observantiae formalitatum quae a legislatore canonico praescribuntur, praesertim illarum de quibus in cann. 697 n. 2, 699 et 700 C.I.C.;

3 – ob defectum concessionis iuris fundamentalis defensionis;

4 – ob defectum notificationis, rite peractae, impugnati decreti.

Cl. mus sororis recurrentis Patronus, pariter, legitimitatem in procedendo ipsius decreti impugnat ob sequentium legum violationem:

– can. 650, par. 3 C.I.C. 1917 (= ius suas rationes libere exponendi);

– can. 602, (= vitae fraternae definitio);

– can. 659, par. 1 (= institutio post primam professionem perficienda);

– can. 660, (= institutio systematica captui sodalium accomodata);

– can. 697, (= collectio vel completio probationum, monitiones);

– can. 699, (= deliberatio ex parte Consilii generalis);

– can. 700, (= confirmatio decreti in quo indicari debet ius quod dimissus habet, recurrenti intra decem dies).

– art. 69 Constitutionum Instituti.

Perbreviter nostrae diligenti analysi singulas praefatas impugnationes subicere oportet antequam proposito dubio respondere possimus.

Ad 1. Nullibi statuitur quod omissio responsionis cuidam impugnationi ex parte Superioris hierarchici causam illegitimitatis subsequentis decreti constituat. Ad casum autem quod attinet, positive constat quod Sacrum Dicasterium, quamvis opportunum censuerit appellationibus Recurrentis directe non respondere, tamen attente atque mature illas perpendit (cfr. litterae ad Supremam Instituti Moderatricem missae die 3 maii 1983).

Ad 2. Ad monitiones canonicas quod attinet, ex actis positive constat Moderatricem provincialem in his peragendis omnes et singulas a iure praescriptas formalitates adamussim servasse. Prior enim monitio rite peracta fuit die 6 septembris 1983: Moderatrix provincialis, convocata sorore recurrente coram duobus testibus, singulas causas motivas ei indicavit, ipsique tradidit documentum scriptum continens canonicam monitionem cum expressa comminatione securitatis dimissionis ab Instituto nisi resipisceret.

Altera monitio etiam rite peracta fuit: Moderatrix enim provincialis, die 1 octobris 1983, statuit religiosam recurrentem monere coram duobus testibus; cum Soror impedivisset praesentiam testium, die 13 eiusdem mensis, documentum alterius monitionis ipsi traditum fuit coram duobus testibus per ministerium Moderatricis localis.

Reapse Soror Antonia die sequenti, involucrum adhuc clausum Moderatrici provinciali remisit; hic autem modus agendi, legitimam auctoritatem contemnens, minime officit legitimitati monitionis: "Qui impedit quominus monitio ad se perveniat, habetur pro monito" (can. 2143, par. 3 C.I.C. 1917).

Ad 3. Inepte soror recurrens asserit sibi datam non fuisse plenam facultatem sese defendendi. Ex actis enim aperte constat de expressa concessione iuris sese defendendi ac de ipsius exercitio. Nam:

a) die 18 februarii 1981, Moderatrix generalis Recurrentem invitavit ut suas rationes exponeret, quae expositio facta fuit die 1 martii eiusdem anni;

b) die 18 martii 1981, Moderatrix generalis confutavit motiva a recurrente adducta eique primam monitionem canonicam dedit in ordine ad dimissionem;

c) die 8 aprilis, ad instantiam religiosae recurrentis, Moderatrix generalis prorogationem concessit alterius monitionis, duabus autem cautionibus praemissis;

d) die 2 maii 1981, Moderatrix generalis, petitioni recurrentis benigne accedens, licentiam dedit ut ipsa munus docendi in schola publica assumeret per totum annum scholare 1981-1982, dummodo religiosa in communitate Instituti degeret;

e) die 6 septembris 1983, Moderatrix provincialis priorem monitionem canonicam renovavit, quia "en el periodo de tiempo transcurrido desde el mes de marzo 1981 hasta el mese de setiembre de 1983 non se sometió a las condiciones impuestas por la Superiora General en su entrevista de mayo de 1981".

In formula decreti impugnati et sorori recurrenti traditi expresse declaratur: "La antedicha Hermana goza del derecho de recurrir, dentro los diez dias desde que recibe la notification de esto Decreto, a la autoridad competente";

f) in litteris diei 4 februarii 1984, Moderatrix generalis, facta communicatione deliberationis a Consilio generali latae, prosequitur: "Te recuerdo que estás en tu derecho de recurrir por escrito ante la Sagrada Congregacion ... dentro de los diez dias siguientes a la fecha en que recibas esta carta";

g) ex actis, praeterquam de concessione iuris defensionis, positive constat de huius exercitio ex parte sororis recurrentis, sive coram auctoritatibus Instituti sive etiam coram Congregatione pro Religiosis et Institutis Saecularibus. h) ex actis, insuper, positive constat quod Consilium generale legitime egit in dimissionem recurrentis deliberanda, quatenus observata sunt praescripta can. 699, par. 1

necnon art. 69 Constitutionum Instituti.

Ad 4. Notificatio impugnati decreti rite peracta fuit: die enim 19 iulii 1984, hora 13 cum quadrante, Moderatrix domus ex delegatione a Suprema Instituti Moderatrice accepta, coram duobus testibus, Sorori recurrenti acceptanti, decretum dimissionis tradidit, una cum epistola ipsius Delegantis.

Factum traditionis et acceptationis horum documentorum ex tribus declarationibus constat, quarum prima subsignata est a Sr. Antonia, secunda a Sr. Maria, et tertia a Sr. Maria et a duobus testibus.

Ad normam praescriptorum cann. 51 e 1599, par. 1, in textu impugnati decreti, expressae inveniuntur, saltem summarie, rationes in iure et in facto.

Confirmatio impugnati decreti notificata fuit sorori recurrenti die 25 ianuarii 1985 ab ipsa Moderatrice provinciali.

Ex omnibus quae supra exposita sunt, concludere debemus: in impugnato Decreto, *in procedendo*, nulla legis violatio invenitur.

B. *De asserta illegitimitate in decernendo.*

Ad 5. Soror, in suo recursu, legitimitatem *in decernendo* praefati Decreti impugnat ob defectum causae externae, imputabilis et iuridice comprobatae: "*so passados 25 anos de vida religiosa e da emissao dos votos perpetuos sem qualquer causa canonica visivel foi expulsa da Congregação*".

Recurrentis conscia est se falsa dicere: causae enim motivae dimissionis clare aperteque ipsi significatae fuerunt, praeterquam oretenus etiam scriptis, sive in documento quo facta fuit prima monitio canonica, sive in ipso decreto impugnato. Verae enim causae motivae impugnatae decisionis sunt:

– omissio participationis actibus vitae communis;

– arbitraria dispositio percepti stipendii;

– habitualis omissio petitionis licentiae egrediendi e domo religiosa, iuxta Constitutionum praescripta;

– arbitraria participatio publicae competitioni ut munus docendi in scholis Status consequi posset, spreto vetito a Moderatrice provinciali posito.

Soror licentiam obtinuerat ut frequentare posset scholam universitatis publicae ad titulum academicum consequendum, minime, autem, ad munus publice docendi assumendum.

Causae, proinde, dimissionis pernotae erant Recurrenti, quae illas frustra confutare satagit coram Dicasterio.

Cum praefatae causae dimissionis, iuxta praescripta can. 699, par. 1 et art. 69 Constitutionum Instituti, sint revera graves, externae, imputabiles et iuridice comprobatae, in impugnato Decreto, neque illegitimitas in decernendo invenitur.

Quibus omnibus, tam in iure quam in facto mature perpensis, Collegium Em.morum Patrum Cardinalium, pro tribunali sedens ac solum Deum prae oculis habens, Christi nomine invocato, circa propositum recursum respondendum censuit uti respondet: "*Negative, seu recursum non esse admittendum ad disputationem, in casu*".

AURELIUS Card. SABATTANI, *Praefectus et Ponens*; SILVIUS Card. ODDI

PETRUS Card. PALAZZINI; JOSEPH Card. RATZINGER

OPILIUS Card. ROSSI; ERNESTUS Card. CIVARDI; ALFONSUS Card. STICKLER